

वजाबाकी : हातच्याची



वजाबाकी हातच्याची (पूर्वतयारी)



१० रुपये म्हणजे १ रुपयाची १० नाणी.



१०० रुपये म्हणजे १० रुपयांच्या १० नोटा म्हणजेच १ रुपयाची १०० नाणी.



१० उसांची एक मोळी याप्रमाणे १० मोळ्या म्हणजे एकूण १०० ऊस.

सोनू : माझ्याकडे १०० रुपयांच्या दोन नोटा आहेत. मला नंदूला ७० रुपये द्यायचे आहेत.

सलमा : तू कसे देशील ?

सोनू : मी १०० रुपयांची एक नोट सुटी करून १० रुपयांच्या १० नोटा आणते.

नंदू : त्यांतून तू मला १० रुपयांच्या ७ नोटा दे.

सलमा : म्हणजे सोनूकडे १०० रुपयांची १ नोट व १० रुपयांच्या ३ नोटा उरतील.

सोनू : हो ! म्हणजे माझ्याकडे १३० रुपये उरतील.

१ शतक = १० दशक

२ शतक = १ शतक १० दशक

४ शतक = ३ शतक १० दशक

३ शतक = २ शतक १० दशक

७ शतक = ६ शतक १० दशक

५ शतक = ४ शतक + दशक

६ शतक = शतक + १० दशक

- ♦ वजाबाकी करताना कधीकधी १ शतक किंवा १ दशक मोकळा करावा लागतो. जास्त शतक किंवा जास्त दशक असतील तरी एकच शतक किंवा एकच दशक मोकळा करावा लागतो.

३ शतक
यांतील १ शतकाचे दशक करू.

३ शतक म्हणजे २ शतक १० दशक.

२ शतक
यांतील १ शतकाचे दशक करू
आणि त्यांतील १ दशकाचे एकक करू.

२ शतक म्हणजे १ शतक १० दशक,
म्हणजेच १ शतक ९ दशक १० एकक.

वजाबाकी : दशक मोकळा करून

- ♦ खालील उदाहरण अभ्यासा.

द	ए
५	१
- २	४

माझ्याजवळ ५१ रुपये आहेत. दहाच्या ५ नोटा व १ सुटा रुपया आहे. त्यांतून मला २४ रुपये दुकानदाराला द्यायचे आहेत.
एककातील १ मधून ४ देता येत नाहीत, म्हणून दहाची एक नोट सुटी करून तिचे १० सुटे रुपये करू.

द	ए
४	११
- ५	६
- २	४
२	७

आता माझ्याजवळ दहाच्या ४ नोटा व सुटे झालेले १० रुपये आणि आधीचा १ रुपया मिळून ११ सुटे रुपये होतील.
११ सुट्या रुपयांमधून ४ सुटे रुपये देऊ, म्हणून ११ मधून ४ वजा करू. ७ सुटे रुपये उरतात. हे ७ एककाखाली लिहू.
आता दशकांची वजाबाकी करू. ४ मधून २ वजा करू. उरले २.
वजाबाकी आली २७, म्हणून माझ्याकडे २७ रुपये उरले.

- ♦ वजाबाकी करा.

द	ए
५	१२
- ६	६
- २	७
३	५

द	ए
- ७	३
- ४	५

द	ए
- ८	१
- ५	८

द	ए
- ९	०
- ६	९



वजाबाकी : शतक मोकळा करून

- ◆ नंदूजवळ १०० रुपयांच्या ५ नोटा, १० रुपयांच्या दोन नोटा व १ रुपयाची ७ नाणी आहेत. त्याने सोनूला त्यांपैकी ३१८ रुपये दिले, तर त्याच्याजवळ किती रुपये उरले ?

श	द	ए
	१	१७
- ५	४	४
३	१	८
२	०	९

७ नाण्यांतून ८ नाणी देता येत नाहीत, म्हणून १० च्या दोन नोटांपैकी १ नोट सुटी करावी लागणार.

त्यामुळे येथे १० च्या एका नोटेचे १० व पहिले ७ म्हणजे १७ सुटे रुपये होतील. १७ मधून ८ रुपये देऊ. १० ची १ नोट आहे, ती देऊ, म्हणजे १० ची नोट उरणार नाही. शंभराच्या ५ नोटांमधून ३ नोटा देता येतील, म्हणून नंदूजवळ २०९ रुपये उरतील.

- ◆ वजाबाकी करा : ५४५ - २६५

श	द	ए
४	१४	
- ५	४	५
२	६	५
२	८	०

५४५ म्हणजे ५ शतक ४ दशक व ५ एकक. त्यांतून २६५ वजा करायचे आहेत. ५ एककांमधून ५ एकक वजा करू. उरले शून्य एकक. आता ४ दशकांतून ६ दशक वजा करता येणार नाहीत, पण ५ शतक आहेत, त्यांतील १ शतक मोकळा करू. शतकाच्या घरात ४ राहिले. एका शतकाचे १० दशक होतात. ते १० व आधीचे ४ असे १४ दशक आहेत. त्यांतून ६ दशक वजा करू, म्हणजे ८ उरले. आता ४ शतकांतून २ शतक वजा करू. उत्तर आले २८०.

- ◆ वजाबाकी करा.

श	द	ए
- २	७	१
१	३	८

श	द	ए
- ६	५	४
	५	६

श	द	ए
- ७	३	१
२	४	८

श	द	ए
- ८	३	५
२	५	८

श	द	ए
- ५	६	७
२	४	९

श	द	ए
- ६	५	०
६	४	५

श	द	ए
- ७	७	५
३	९	७

श	द	ए
- ६	८	०
१	५	४

♦ वजाबाकी करा : ५०७ - २८८

श	द	ए
४	९	१७
- ४	०	०
२	८	८
२	१	९

७ एककातून ८ एकक वजा होत नाहीत, म्हणून एक दशक मोकळा करायला हवा; पण दशकस्थानीही काही नाही, म्हणून १ शतक मोकळा करून १० दशक मिळवू. मग त्यांतील एक दशक मोकळा करून १० एकक मिळतात. ते व पहिले ७ असे १७ एकक झाले. त्यांतून ८ एकक वजा करून ९ एकक उरले, ते वजाबाकीत लिहू. आता दशकाच्या घरात ९ आहेत, त्यातून ८ वजा केले. १ दशक उरला तो वजाबाकीत लिहू. शेवटी ४ शतक शिल्लक आहेत. त्यातून २ वजा करून उरलेले २ शतक वजाबाकीत लिहू. वजाबाकी २१९ आली.

♦ वजाबाकी करा : ९०० - ३६५

श	द	ए
८	९	१०
- ४	०	०
३	६	५
५	३	५

येथे ० एककातून ५ एकक वजा होत नाहीत, म्हणून दशक मोकळा करायला हवा; पण दशकस्थानीही काही नाही, म्हणून १ शतक मोकळा करून १० दशक मिळवू. मग त्यांतील एक दशक मोकळा करून १० एकक मिळतात. त्यांतून ५ एकक वजा करू. उरलेले ५ एकक वजाबाकीत लिहू. आता दशकाच्या घरात ९ आहेत, त्यांतून ६ वजा केले. ३ दशक उरले ते वजाबाकीत लिहू. शेवटी ८ शतक शिल्लक आहेत. त्यांतून ३ वजा करून उरलेले ५ शतक वजाबाकीत लिहू. वजाबाकी ५३५ आली.

♦ वजाबाकी करा.

श	द	ए
- २	०	५
		६

श	द	ए
- ३	०	०
	९	५

श	द	ए
- ८	०	०
२	०	७

श	द	ए
- ७	०	०
३	४	८

♦ उभी मांडणी करून वजाबाकी करा.

❖ २४५ - ६

❖ ३४८ - ५९

❖ ५५६ - ३६८

❖ ४०७ - २४०

❖ ८४५ - ६५७

❖ ९३२ - ७५४

♦ दिलेले अंक वापरून सर्वात मोठी तीन अंकी संख्या व सर्वात लहान तीन अंकी संख्या तयार करा व त्यांची वजाबाकी करा.

❖ ३, ५, ४

❖ ६, ५, १

❖ ७, २, ५

❖ ३, ४, ८



शाब्दिक उदाहरणे

- ❖ महाराज बागेत १७५ आणि सयाजी बागेत २६८ झाडे आहेत. तर सयाजी बागेत, महाराज बागेपेक्षा किती झाडे जास्त आहेत ? सयाजी बागेत झाडे जास्त आहेत. त्यांतून महाराज बागेतील झाडांची संख्या वजा करू. सयाजी बागेत झाडे जास्त आहेत.

श	द	ए
- २	६	८
१	७	५

सयाजी बागेतील झाडे
महाराज बागेतील झाडे
जास्त झाडे

- ❖ दुकानात काही पुस्तके आहेत. दुकानदाराने आणखी १२५ पुस्तके आणली. दुकानात एकूण २३४ पुस्तके झाली, तर सुरुवातीला दुकानदाराकडे किती पुस्तके होती ?

- ❖ शाळेत ३५० मुली व २१५ मुलगे आहेत, तर मुलगांपेक्षा मुली किती जास्त आहेत ?

- ❖ मेरीकडे ५०० रुपये होते. तिने त्यांपैकी २७५ रुपयांची पुस्तके घेतली, तर तिच्याकडे किती रुपये शिल्लक राहिले ?

- ❖ दिलेल्या माहितीच्या आधारे वजाबाकीची शाब्दिक उदाहरणे तयार करा व सोडवा.

माहिती : अमनकडे ३२५ मणी, सुलभाकडे १५० मणी.

उदाहरण : अमनकडे ३२५ मणी आहेत. सुलभाकडे १५० मणी आहेत. सुलभाने आणखी किती मणी घ्यावे, म्हणजे दोघांकडे सारखे मणी होतील ? सुलभाने आणखी मणी घ्यावे.

श	द	ए
- ३	२	५
१	५	०

मणी अमनकडे
मणी सुलभाकडे
मणी घ्यावे

- ❖ माहितीवरून वजाबाकीची उदाहरणे तयार करा व सोडवा.

- ❖ २५७ मणी, ३०० मणी.
- ❖ १८८ आंब्याची झाडे, २७५ पेरूची झाडे.
- ❖ १९५ काळ्या सायकली, १०० लाल सायकली.
- ❖ हापूसचे आंबे ३२४, पायरीचे आंबे २६८.
- ❖ गव्हाची पोती ९३२, ज्वारीची पोती ७५०.
- ❖ १६८ रुपये, ६२२ रुपये.

बेरीज-वजाबाकी

♦ खालील उदाहरणे तोंडी सोडवा.

- ❖ मालतीकडे १५ निळे व ७ लाल फुगे आहेत, तर एकूण फुगे किती ?
- ❖ अजितकडे काही बिया आहेत. सागरने त्याला २५ बिया दिल्या. आता अजितकडे ६५ बिया झाल्या, तर अजितकडे आधी किती बिया होत्या ?
- ❖ एका टोपलीत गुलाबाची व मोगऱ्याची मिळून ८० फुले आहेत. त्यांपैकी ३० फुले गुलाबाची आहेत, तर मोगऱ्याची फुले किती ?
- ❖ वृक्षदिंडीत १०० मुले सहभागी झाली. त्यांत ६० मुली आहेत, तर मुलगे किती ?
- ❖ अकबरने ४२ बटाटे सोलले. सलमाने ३५ बटाटे सोलले. सलमाने अजून किती बटाटे सोलले म्हणजे अकबरने सोललेल्या बटाट्यांएवढे बटाटे सोलून होतील ?

♦ माहिती व प्रश्नांच्या आधारे शाब्दिक उदाहरणे तयार करा व सोडवा.

टोनीकडील पुस्तके ७५, सोनूकडील पुस्तके ४०, नंदूकडील पुस्तके ८०.

- ❖ टोनी व सोनूकडील मिळून पुस्तके किती ?
- ❖ टोनीकडे सोनूपेक्षा किती पुस्तके जास्त आहेत ?
- ❖ टोनीपेक्षा नंदूकडे किती पुस्तके जास्त आहेत ?
- ❖ सोनूने अजून किती पुस्तके घ्यावी, म्हणजे टोनी व सोनू यांच्याकडे समान पुस्तके होतील ?

♦ माहितीच्या आधारे उदाहरणे तयार करा व सोडवा.

- ❖ लाल गोट्या १५०, निळ्या गोट्या २२०, हिरव्या गोट्या ७५.
- ❖ सलमाचे गुण २७२, नंदूचे गुण २४५, सोनूचे गुण ३३१.

❖ धावफलक :

अशोक - ११०,

सलीम - ९२,

डेव्हिड - ४८.

